

Received: 03 November 2023
Revised: 09 December 2023
Accepted: 22 December 2023
Published: 31 December 2023

SOCIAL DISTANCE TOWARDS IMMIGRANTS IN CZECH SOCIETY - SELECTED DETERMINANTS

DYSTANS SPOŁECZNY WOBEC IMIGRANTÓW W CZESKIM SPOŁECZEŃSTWIE – WYBRANE UWARUNKOWANIA

Łukasz Budzyński

Dr, Akademia im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim
Wydział Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego,
ul. Chopina 52, 66-400 Gorzów Wielkopolski, Polska
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3792-5651>
* *Corresponding author*: e-mail: lbudzynski@ajp.edu.pl

Abstract

The article addresses the important social problem of increasing xenophobic attitudes toward immigrants in many European countries. One of the ways in which xenophobic attitudes are expressed may be the declared social distance. In this context, an analysis of selected determinants of social distance towards immigrants in a small Central European society such as the Czech Republic was undertaken. Within the framework of the analysis, several models were proposed, which showed different impacts of selected factors on the declarations of social distance. Among other things, the study showed that an important mechanism generating the influence of selected factors on the declaration of social distance is the feeling of threat.

Keywords: social distance, prejudice, xenophobia, sense of security, immigration, Czech society

Streszczenie

Artykuł odnosi się do ważnego problemu społecznego jakim jest wzrost postaw ksenofobicznych wobec imigrantów w wielu krajach europejskich. Jednym ze sposobów wyrażania się postaw ksenofobicznych może być deklarowany dystans społeczny. W tym kontekście została podjęta analiza wybranych uwarunkowań dystansu społecznego wobec imigrantów w małym środkowoeuropejskim społeczeństwie jakim są Czechy. W ramach analizy zostało zaproponowanych kilka modeli, które pokazywały różne oddziaływania wybranych czynników na deklaracje dystansu społecznego. Badanie pokazało między innymi, iż istotnym

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński Ł.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

mechanizmem generującym wpływ wybranych czynników na deklarację dystansu społecznego jest poczucie zagrożenia.

Słowa kluczowe: dystans społeczny, uprzedzenia, ksenofobia, poczucie bezpieczeństwa, imigracja, czeskie społeczeństwo

Główny zarys problemu i jego związku z ważnymi kwestiami naukowymi i praktycznymi

W wyniku procesów migracyjnych struktura społeczeństw europejskich ulega ciągłym przeobrażaniom. Wielokulturowość tych społeczeństw tworzy nowe perspektywy rozwojowe, ale również staje się dla nich wyzwaniem. Szczególnie istotnym problemem dla harmonijnego rozwoju wielokulturowego społeczeństwa są różnego rodzaju postawy ksenofobiczne. Przeciwdziałanie im powinno być poprzedzone próbą ich zrozumienia. Jest to o tyle trudne, iż ksenofobia jest zjawiskiem wielowymiarowym. Zjawisko to widoczne jest już na poziomie wskazania tych sytuacji, w których ksenofobia się wyraża. Okazuje się wówczas, iż zaliczyć do tego obszaru można szereg działań, jak na przykład przemoc, hejt, dyskryminacje czy dystans społeczny. Dodatkowo każde z tych wyrazów ksenofobii może być w różnorodny sposób uwarunkowane. W efekcie podejmowane próby zrozumienia tego zjawiska zawsze będą niepełne, ale jednocześnie istotne ze względu na rolę, jaką mogą odegrać w potencjalnych politykach społecznych ograniczających występowanie postaw ksenofobii.

W niniejszym artykule podjęta została analiza dystansu społecznego wobec imigrantów jako jednego z wyrazów postaw ksenofobicznych. Jak wskazuje P. Sztompka, dystans społeczny może być różnie rozumiany. Po pierwsze, w sposób obiektywny jako „różnica pomiędzy klasami społecznymi, warstwami, środowiskami zawodowymi, wspólnotami lokalnymi (miejskimi i wiejskimi) wyrażająca się w odmiennych szansach życiowych, statusie zawodowym, majątku, poziomie wykształcenia czy stylu życia” [1]. Po drugie, w sposób subiektywny, bazując na skali W. Bougardusa, wyrażając „gotowość do nawiązania mniej lub bardziej intymnych stosunków społecznych przedstawicielami innych klas czy środowisk (np. wspólnej pracy, sąsiedzkiego zamieszkania, zawarcia małżeństwa)” [1]. W niniejszym tekście analiza dystansu społecznego została ograniczona do sąsiedzkiego zamieszkania imigranta. Sąsiedztwo można zdefiniować jako „zbiór osób zamieszkujących tę samą przestrzeń, które znają się z widzenia i uczestniczą w powtarzających się, często incydentalnych, nieintencjonalnych spotkaniach na wspólnym terytorium bloku, ulicy, osiedla czy dzielnicy. Wiąże ich również poczucie tożsamości z miejscem zamieszkania i wspólne interesy związane z tym miejscem.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

Cechuje je zazwyczaj różnorodność – wieku, płci, liczebności członków rodziny czy przekonań” [2]. W definicji tej widocznych jest kilka istotnych elementów. Szczególnie ważne jest tutaj terytorium. To ono staje się przestrzenią dla wyłaniania się pozostałych elementów takich jak różnego rodzaju kontakty społeczne, interesy czy tożsamości. Co nie mniej ważne, sąsiedztwo cechuje się również różnorodnością osób go tworzących. Tego typu różnorodność kształtuje się z reguły w logice niezamierzonych efektów pojedynczych decyzji o miejscu zamieszkania prowadząc do swoistej segregacji przestrzennej [3]. Oczywiście sąsiedztwo ulega istotnym zmianom społecznym polegającym na tym, iż w dalszym ciągu jest ono istotnym elementem życia społecznego, ale wymagającym mniejszego zaangażowania i pozwalającego na większy dystans w kontaktach społecznych [4]. Jednak te zmiany nie powodują, iż spada znaczenie odpowiedzi na pytanie: „Kim jest mój sąsiad?”. Wręcz przeciwnie, wspomniane procesy migracyjne i wynikający z tego fakt, iż „obcy” zaczyna być coraz częściej członkiem sąsiedzkiego zamieszkania, może wywoływać różne reakcje, w tym poczucie zagrożenia.

Wskazywane wyżej wyzwania na gruncie sąsiedztwa mają swoje źródło w przemianach na poziomie makrosocjalnym, którym podlega czeskie społeczeństwo. Analiza danych Český statistický úřad [5] wskazuje, iż liczba cudzoziemców przebywających w ramach pobytu stałego lub długoterminowego systematycznie wzrasta. Dla przykładu w roku 1985 wyniosła ona 37177 osób, w 1995 roku 159207 osób, w 2005 roku 278312 osób, w 2015 roku 464670, w 2021 roku 658564 osób a w 2022 roku już 1113698 osób. Podane dane pokazują, iż liczba obcokrajowców systematycznie wzrasta. W 2021 roku względem roku 1985 wzrost ten był prawie osiemnastokrotny. Natomiast w 2022 roku, w momencie agresji Rosji na Ukrainę i związaną z tym znaczną liczbą uchodźców wojennych przybywających między innymi do Republiki Czeskiej, wzrost ten był prawie trzydziestokrotny względem 1985 roku. Tego typu procesy spowodowały, iż czeskie społeczeństwo stało się społeczeństwem imigracyjnym [6]. Tym samym istotnymi stają się nie tylko analiza przemian społecznych związanych z imigracją na poziomie ogólnospołecznym, ale również w kontekście sąsiedzkim.

Analiza najnowszych badań i literatury przedmiotu, w których podjęto omówienie analizowanej problematyki

Z racji, iż zjawisko migracji staje się coraz istotniejsze społecznie, powstaje liczna literatura badawcza dotycząca postaw wobec imigrantów. W niniejszym artykule nie jest możliwe w pełni jej opisać a jedynie wskazać wybrane opracowania prezentujące dorobek przedmiotowy. Jednym z popularnych ujęć źródeł postaw wobec imigrantów będą teorie i badania odwołujące się do problematyki potrzeb lub ich blokady na

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

poziomie poszczególnych członków społeczeństwa przyjmującego. Jako przykład można wskazać badania ukierunkowane na analizę relacji pomiędzy społeczeństwem przyjmującym a imigrantami, w oparciu o koncepcje rywalizacji o zasoby. Klasyczne ujęcie tego problemu można już znaleźć w artykule H. Blumera, który pisze, iż podstawowym uczuciem dla uprzedzeń rasowych jest „strach lub obawa, że podporządkowana grupa rasowa zagraża lub zagrozi pozycji grupy dominującej” [7]. Jeden z nurtów tego typu badań poszukuje powiązań pomiędzy kontekstem ekonomicznym a postawami wobec imigrantów. Dla przykładu N. Bandelj oraz C.W. Gibson na podstawie danych z 2016 roku odnoszących się do szesnastu społeczeństw z takich krajów jak: Albania, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Węgry, Łotwa, Litwa, Macedonia, Czarnogóra, Polska, Rumunia, Serbia, Słowacja i Słowenia pokazali, iż zdecydowana większość (około dwóch trzecich) respondentów postrzega imigrantów jako zagrożenie w szeroko pojętym obszarze bezpieczeństwa socjalnego, niezależnie od faktycznej wielkości imigracji w danych kraju. Badania te pokazały również, iż w większe obawy wzbudzało zagrożenie w obszarze bezpieczeństwa socjalnego, niż bezpieczeństwa kulturowego [8]. Zjawisko to można tłumaczyć wspomnianą już rywalizacją o zasoby ekonomiczne. Niektóre badania pokazują, iż kraje, które silnie odczuły efekty kryzysu finansowego miały wyższe wskaźniki postaw antyimigranckich [9].

Dodatkowo badania w krajach europejskich pokazują, iż nie tylko konkurencja o zasoby, ale również uprzedzenia rasowe są czynnikiem, który może kształtować negatywne postawy wobec imigrantów [10]. Tym samym innym istotnym nurtem analiz będą te, które opierają się na różnych formach konstruktywizmu społecznego. Szczególnie ważnym i intensywnie rozwijanym ujęciem będzie koncepcja sekurytyzacji imigracji, gdzie zagrożenie ze strony imigracji jest pewną konstrukcją polityków, mediów itp.. W tym kontekście można przywołać badanie M. G. Bartoszewicz, O. Eibl, M. E. Ghamari, w którym porównują postawy wobec imigrantów w Polsce i Czechach [11]. W swoich badaniach Autorzy pokazali, iż mniejsze obawy wzbudzają w społeczeństwie wyzwania związane z imigracją dziejącą się w danej chwili, niż odległe dystopijne wizje jej dotyczące [11]. Oczywiście w tym kontekście istotnym jest, kto dokonuje sekurytyzacji. Z reguły poszukiwane są konkretne podmioty, jak politycy lub media, kierujące się danym interesem. Jednocześnie wskazuje się na zagrożenia wynikające z funkcjonowania w różnego rodzaju wzmacniających ksenofobie „bańkach informacyjnych”. Jednak otwartość społecznych systemów powoduje, iż w analizach często mamy do czynienia z bardziej skompilowanym zjawiskiem. Na przykład V. Štětka, S. Mihelj oraz F. Tóth badali rolę mediów w kształtowaniu postaw

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

antyimigranckich, pokazując między innymi, iż duża różnorodność konsumowanych przez respondentów mediów była pozytywnie powiązana z silniejszymi postawami antyimigranckimi, co zaprzeczało popularnej tezie, iż to ograniczenie się do wybranych mediów sprzyja radykalizacji postaw [12].

Inna grupa badań odnosiła się do przebiegu i roli kontaktów międzygrupowych. Na przykład badania A. Stefaniak oraz M. Witkowskiej pokazały, iż kontakt społeczny pomiędzy odmiennymi grupami ma wpływ na postawy wobec nich. Tym samym w społeczeństwach, które mają charakter bardziej homogeniczny etnicznie lub religijnie, częściej obecne będą negatywne postawy wobec obcego [13]. Niechęć do kontaktu z obcym może wynikać z jego nieobecności w przestrzeni relacji społecznych. Jednak w innych przypadkach może być nie tyle niemożliwością nawiązania relacji społecznych z obcym, ale niechęcią do nich. Szczególnie interesującym jest przypadek drugi. Jak pokazują różne badania, tego typu niechęć, może być uwarunkowana wieloaspektowo [14,15].

Cele i metody badawcze podjęte w analizie tematu

Zasadniczym celem artykułu było zdiagnozowanie wybranych uwarunkowań dystansu sąsiedzkiego jako jednej z formy dystansu społecznego wobec imigrantów w czeskim społeczeństwie. W tym kontekście wybrano grupę czynników, co do których założono, iż mogą potencjalnie zwiększać prawdopodobieństwo deklaracji dystansu społecznego. Pierwszą grupę, stanowiły wybrane zmienne demograficzno-społeczne takie jak płeć, wiek oraz wykształcenie. Pozostałe grupy czynników miały weryfikować rolę poczucia zagrożenia w kształtowaniu postawy dystansu społecznego w wymiarze sąsiedzkim. W tym kontekście do drugiej grupy zaliczono zmienne wyrażające nieufność do obcego narodowo i religijnie. Jako zmienną niezależną przyjęto kategorię nieufności, którą można traktować jako „lustrzane odbicie zaufania”, zawierające negatywne oczekiwania wobec drugiego i tym samym skłaniające do postaw obronnych [16]. Hipotetycznie jedną z takich postaw obronnych może być deklarowany dystans społeczny w sąsiedzkim zamieszkanu. Do trzeciej grupy zaliczono zmienną wyrażającą rywalizacyjne postrzeganie zasobów rynku pracy przez społeczeństwo przyjmujące w kontekście obcokrajowców. Przyjęto, iż potencjalna rywalizacja o zasoby takie jak praca i związane z tym poczucie zagrożenia, powinno oddziaływać na deklarowany dystans sąsiedzki wobec imigranta. Do czwartej grupy zaliczono zmienne wyrażające otwartość na zmiany kulturowe. W nawiązaniu do teorii dynamicznego autorytaryzmu K. Stenner, założono, iż część osób w wyniku predyspozycji osobowościowych będzie miała niższą tolerancję na działania jednostek naruszających ład aksjonormatywny w

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński Ł.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

danym społeczeństwie [17]. Tym samym przyjęto, iż taki faktor powinien pozytywnie korelować z deklaracją dotyczącą dystansu sąsiedzkiego.

W artykule założono, iż potencjalnie każda z wymienionych grup faktorów może oddziaływać na przedmiot analizy w taki sposób, że zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia deklarowanego dystansu wobec imigranta. Oczywiście z racji wysokiego skomplikowania i otwartości systemów społecznych możliwe jest jedynie częściowe ograniczenie niepewności co do badanej rzeczywistości poprzez jej uproszczenie wykorzystujące narzędzia modelowania statystycznego. W tym celu zostanie wykorzystana metoda regresji logistycznej, która taką procedurę umożliwia. Materiałem wykorzystanym do wnioskowania statystycznego są dane ze zbioru *The World Values Survey Association* (WVSA) oraz *the European Values Study* (EVS) z fali badań przeprowadzonych w latach 2017-2022, wśród 90 krajów/terytoriów (*“Countries/territories”*) [18,19]. Z całego dostępnego zbioru danych zostały wyodrębnione tylko dane dla społeczeństwa czeskiego. W omawianej fali badań z lat 2017-2022 dwa razy zostały przeprowadzone badania w czeskim społeczeństwie, to znaczy w 2017 roku oraz w 2022 roku. Do niniejszej analizy zostały wykorzystane dane z roku 2022, gdzie w próbie znalazło się 1200 obserwacji. Dodatkowo w analizie wykorzystano metody statystyki opisowej.

Prezentacja przeprowadzonej analizy. Dyskusja

Dystans społeczny w sąsiedzkim zamieszkanu został zrekonstruowany w oparciu o pytanie sformułowane następująco: *Na tej liście znajdują się różne grupy osób. Czy mógłbyś wymienić osoby, których nie chciałbyś mieć za sąsiadów?* (org. „On this list are various groups of people. Could you please mention any that you would not like to have as neighbors?”) [20]. Do analizy spośród dostępnych kategorii osób została wybrana kategoria imigrantów/obcych pracowników (org. *“Immigrants/foreign workers”*, dalej w tekście używana wersja skrócona „*imigrant*”). Analiza rozkładu odpowiedzi na powyższe pytanie pokazuje poniższa tabela. Wynika z niej, iż co trzeci respondent deklaruje dystans społeczny wobec imigrantów. Tym samym można stwierdzić, iż deklarowany dystans społeczny w środowisku sąsiedzkim jest relatywnie istotnym problemem społecznym.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

Tabela 1. Dystans społeczny wobec imigranta lub obcego pracownika.

Nie chciałbym mieć za sąsiada imigranta lub obcego pracownika		
	N	%
Tak	387	33,3
Nie	776	66,7
Razem	1163	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerper, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Do dalszej analizy jako pierwszy został zaproponowany model obejmujący wybrane predykatory demograficzno-społeczne, takie jak płeć, wiek oraz wykształcenie, które hipotetycznie będą wpływać na deklaracje dystansu społecznego wobec imigranta. Analiza w oparciu o metody statystyki opisowej wykazała, iż w próbie przeważały kobiety. W odniesieniu do wieku najliczniejszą grupę, bo prawie połowę badanej próby, stanowiły osoby starsze, to znaczy w wieku 50 i więcej lat. W grupie najmłodszych respondentów, to znaczy w wieku od 15 do 29 lat, znalazło się tylko około 14 proc. osób z próby. Z kolei wykształcenie było mierzone w Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kształcenia (ISCED) [21].

W analizie wykorzystana została trzy poziomowa skala, według której respondenci zostali podzieleni na trzy grupy, to znaczy osoby z wykształceniem niższym (poziom wykształcenia od ISCED 0 do ISCED 2), średnim (poziom wykształcenia od ISCED 3 do ISCED 4) oraz wyższym (poziom wykształcenia od ISCED 5 do ISCED 8). Analiza rozkładu tej zmiennej w próbie, pokazała, iż tylko około 16 proc. respondentów posiadało wyższe wykształcenie a dwóch na sześciu posiadało wykształcenie niższe.

Tabela 2. Rozkład zmiennych socjodemograficznych.

Zmienne niezależne	N	%
Płeć		
Mężczyzna	553	46,1
Kobieta	647	53,9
Razem	1200	100
Wiek		
15-29 lat	172	14,3
30-49 lat	445	37,1
50 i więcej	583	48,6
Razem	1200	100
Wykształcenie		
Niższe	497	41,4
Średnie	505	42,1
Wyższe	197	16,4
Nie wie	1	0,1
Razem	1200	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

W celu przeprowadzenia analizy przy wykorzystaniu metody regresji logistycznej, przekształcono odpowiednio zmienne niezależne, do których zaliczono płeć, wiek oraz wykształcenie. W efekcie uzyskano następujące zmienne dychotomiczne: bycie mężczyzną (wartość referencyjna - bycie kobietą), bycie osobą starszą (wartość referencyjna – wiek od 15 do 49 lat), posiadanie niższego wykształcenia (wartość referencyjna – wykształcenie średnie oraz wyższe). Tak przygotowane zmienne zostały wykorzystane do weryfikacji pierwszego modelu. Analiza wykazała, iż ogólnie model okazał się istotny statystycznie ($p = 0,000$) i wyjaśniał około 3 proc. zmienności.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

Również każdy z czynników okazał się istotny statystycznie ($p < 0,05$). W przypadku, gdy respondent byłby starszym mężczyzną z wykształceniem niższym, prawdopodobieństwo deklaracji dystansu wobec imigranta wynosiło 45 proc. a w przypadku, gdyby był kobietą wyniosło one by 38 proc. Tym samym model potwierdził ogólne założenia, iż kobiety charakteryzują się niższą skłonnością do uprzedzeń niż mężczyźni [22]. Dodatkowa analiza ujawniła, iż każdy z czynników z podobną siłą oddziaływałby, czyli od 1,3 do 1,4 razy zwiększał szanse na deklarację dystansu społecznego. Powyższe obserwacje są zbieżne z niektórymi badaniami, które pokazują, iż negatywne postawy wobec imigrantów są powiązane z wykształceniem, w taki sposób, że im wyższe wykształcenie tym mniej uprzedzeń [10,22] oraz wiekiem w taki sposób, że młodsi badani tym mniej uprzedzeń [22,23].

Tabela 3. Model I.

	Iloraz szans	Wartość p
w. wolny	0,32	0,000
Mężczyzna	1,32	0,029
Starsze osoby	1,39	0,010
Niższe wykształcenie	1,40	0,009
Wartość predykcji	0,450	
R2(Nagelkerke)	0,026	
Istotność statystyczna	0,000	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Powyższy model wiążący cechy demograficzne z deklarowanym dystansem sąsiedzkim może być pozytywnie interpretowany, gdyż sugeruje, że problem negatywnych postaw wobec imigracji jest relatywnie łatwo rozwiązywalny. Na przykład wystarczy odpowiednia interwencja na takie czynniki jak wykształcenie i wiek badanych. Poprzez zaimplementowanie odpowiednich programów edukacyjnych wśród młodych osób w społeczeństwie przyjmującym można wspierać bardziej inkluzyjne postawy wobec „obcego”. Jednak wydaje się, iż takie założenie jest zbyt dużym uproszczeniem, gdyż pomija rolę innych czynników. Na przykład, niektóre badania pokazują, iż z dystansem społecznym powiązane jest zjawisko zaufania społecznego w taki sposób, że im osoby

bliższe społecznie tym wyższe zaufanie [24]. Tak więc kategoria „obcego” będzie charakteryzowała się niższymi wskaźnikami zaufania. Jednak spadek takiego zaufania nie tyle będzie kategoryzowany jako brak zaufania, ale jako nieufność. Rozróżnienie to jest o tyle istotne, że nieufność może być traktowane jako odrębna kategoria analityczna mająca swoją własną osobliwość [25,26,27], która będzie wyrażać jakąś formę poczucia zagrożenia. Dobrze wyraża to P. Sztompka, gdy definiuje nieufność jako „zakład” (przekonanie i oparta na tym rezygnacja z działania lub działania obronne), że niepewne przyszłe działania innych ludzi lub funkcjonowanie urzędów czy instytucji – będą dla nas szkodliwe” [16]. To poczucie potencjalnego zagrożenia (czyli nieufność) może być czynnikiem wywołującym różne reakcje obronne. Wynika to z faktu, iż w swej istocie zaufania lub nieufności zawierają relacyjną kalkulację ryzyka. „Obdarzenie zaufaniem oznacza zawieszenie, pominięcie, „wzięcie w nawias” ryzyka, oznacza działania, jakby ryzyko nie istniało” [16]. Tym samym nieufność będzie zakładać kalkulację, która u swych podstaw przyjmuje, iż obecność obcego w przestrzeni relacyjnej generuje jakieś potencjalne zagrożenie. W kontekście reakcji na obcego to poczucie zagrożenia może wyrażać się w niechęci do akceptacji obecności obcego w przestrzeni sąsiedzkiej.

W tym kontekście został zaproponowany kolejny model, który odnosił się do roli nieufności społecznej wobec obcego narodowo i religijnie. Zakładał on, iż osoby charakteryzujące się nieufnością społeczną wobec obcego narodowo lub religijnie będą częściej deklarowały dystans społeczny wobec imigrantów. Pierwotnie każda ze zmiennych miała czterostopniową kafeterię, taką jak: „całkowicie ufam”, „trochę ufam”, „trochę nie ufam” oraz „całkowicie nie ufam” i odnosiła się do następująco sformułowanego pytania: „Chciałbym Cię zapytać, jak bardzo ufasz ludziom z różnych grup” [20]. Następnie każda ze zmiennych została przekodowana na zmienną dychotomiczną, gdzie wartości 1 przypisano nieufność („trochę nie ufam” oraz „całkowicie nie ufam”) a wartością referencyjną było zaufanie („całkowicie ufam”, „trochę ufam”). Analiza rozkładu pokazała, iż ponad połowa badanych deklaruje nieufność wobec osób innej narodowości oraz nieznacznie mniej wobec osób innej religii. Tak wysokie wskaźniki pokazują, iż w czeskim społeczeństwie nieufność wobec obcego jest na relatywnie wysokim poziomie.

Tabela 4. Rozkład nieufności wobec wybranych kategorii społecznych.

Zmienne niezależne	N	%
<i>Zaufanie do osoby innej religii</i>		
Ufa	648	54,0
Nie ufa	552	46,0
Razem	1200	100
<i>Zaufanie do osoby innej narodowości</i>		
Ufa	575	47,9
Nie ufa	625	52,1
Razem	1200	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Zaproponowany model okazał się istotny statystycznie ($p = 0,000$) i wyjaśniał około 9 proc. zmienności. Przy włączeniu do analizy zmiennych odnoszących się do nieufności społecznej wobec obcych, takie faktory jak niskie wykształcenie oraz bycie mężczyzną przekroczyły nieznacznie poziom istotności społecznej. Jednak ogólnie, w modelu wzrosła wartość predykcji do 55 proc.. Wśród zmiennych najsilniej oddziałujących, była nieufność do osoby innej narodowości, która jest częścią negatywnej postawy wobec obcego i zwiększa o 2,1 szanse na deklarację dystansu społecznego. Pozostałe faktory, podobnie jak w pierwszym modelu, zwiększały szanse na deklarację dystansu społecznego od 1,3 do 1,4 razy. Potwierdziło to przyjęte założenia o wpływie nieufności wobec obcego narodo- lub religijnie na deklarowany dystans społeczny wobec imigrantów. Pokazuje to, iż poczucie zagrożenia ze strony „innego” odgrywa istotną rolę w analizowanym zjawisku. Sposób oddziaływania tych czynników może również wyraźnie „wyciszać” wpływ zmiennych demograficzno-społecznych.

Tabela 5. Model II.

	Iloraz szans	Wartość p
w. wolny	0,19	0,000
Mężczyzna	1,28	0,056
Starsze osoby	1,34	0,027
Niższe wykształcenie	1,30	0,050
Nieufność do osoby innej religii	1,40	0,018
Nieufność do osoby innej narodowości	2,13	0,000
Wartość predykcji	0,554	
R2(Nagelkerke)	0,089	
Istotność statystyczna	0,000	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Poczucie zagrożenia ze strony obcego może mieć różne źródła. Jednym z nich, jak to już wcześniej zostało napisane, może być rywalizacja o cenne zasoby. Na przykład H. Blumer pisał, że uprzedzenie może być efektem odczuwania przez grupę dominującą zagrożenia ze strony grupy podporządkowanej, które może objawiać się na wiele różnych sposobów, w tym w obszarze ekonomicznym [7]. Szczególnie jest to widoczne w obszarze rynku pracy. Relacje pomiędzy społeczeństwem przyjmującym a imigrantami mogą przebiegać poprawnie, gdy zasoby rynku są na tyle duże, by nie generować o nie konfliktu. Tym bardziej postrzeganie imigrantów może być niekonfliktowe, gdy podejmują pracę w sektorach, w których niechętnie pracują „tubylcy”. Jednak w sytuacji potencjalnej presji konkurencyjnej na rynku pracy mogą nasilać się postawy obronne wyrażające się w oczekiwaniu ochrony zasobów rynku dla grupy dominującej przed grupą „obcą”. W tym kontekście podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, na ile deklarowanie oczekiwań wobec pracodawców w zakresie potencjalnej ochrony zasobów na rynku pracy przed imigracją, może zwiększać prawdopodobieństwo deklaracji dystansu społecznego w środowisku sąsiedzkim. Wykorzystana w tym celu zmienna została zrekonstruowana na podstawie uzyskanych odpowiedzi, które wyrażały ustosunkowanie się respondentów do następującego stwierdzenia: *“Gdy brakuje miejsc pracy, pracodawcy powinni dawać pierwszeństwo obywatelom tego kraju przed*

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

imigrantami” [20]. Jak pokazuje poniższa tabela, takie oczekiwania ochrony rynku pracy przez pracodawców przed imigrantami, w sytuacji pojawiających się na nim deficytów, są dość powszechne wśród badanych. Prawie trzy czwarte respondentów popiera taką ochronę rynku pracy, a prawie 19 proc. nie miało na ten temat zdania. Odpowiedzi te pokazują postrzeganie przez część społeczeństwa rynku pracy w kategoriach ekskluzywności względem grup zewnętrznych. Jednocześnie wyrażają się w tej postawie wyraźne granice pomiędzy „swoimi” a „obcymi”. Tym samym założono, iż zmienna ta powinna wpływać na deklarowany dystans społeczny.

Tabela 6. Rywalizacyjne postrzeganie zasobów rynku pracy.

Zmienne niezależne	N	%
<i>Gdy brakuje miejsc pracy, pracodawcy powinni dawać pierwszeństwo obywatelom tego kraju przed imigrantami</i>		
Zgadzam się	863	72,1
Nie zgadzam się	112	9,4
Nie mam zdania	222	18,5
Razem	1197	100,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

W celu wykorzystania omawianej zmiennej w regresji logistycznej przekodowano ją na zmienną dychotomiczną, gdzie odpowiedzi „zgadzam się” przypisano wartość 1 a pozostałym dwóm odpowiedziom, tzn. „nie zgadzam się” oraz „nie mam zdania” przypisano wartość referencyjną 0. Tak przygotowany model okazał się również istotny statystycznie ($p = 0,000$) i wyjaśniał około 9 proc. zmienności a wartość predykcji była na poziomie 57 proc.. W nowym modelu w dalszym ciągu najsilniej istotnie statystycznie oddziaływała nieufność wobec obcych narodowościowo. Zostało również zaobserwowane istotne statystycznie oddziaływanie takich czynników jak nieufność wobec obcego religijnie oraz starszy wiek badanego. Z kolei przyjęty próg istotności statystycznej na poziomie $p < 0,05$ został nieznacznie przekroczony przez takie zmienne jak bycie mężczyzną, niskie wykształcenie oraz rywalizacyjne postrzeganie zasobów rynku pracy, gdzie istotność statystyczna była na poziomie pomiędzy 0,05 a 0,06. Tak więc w rygorystycznym ujęciu nowo wprowadzony faktor w

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

zaproponowanym modelu nie oddziałuje w sposób istotny statystycznie na badane zjawisko. Jednak wydaje się, iż takie nieznaczne przekroczenie przyjętego w naukach społecznych poziomu istotności statystycznej ($p < 0,05$) nie powinno być rygorystycznie traktowane jako powód do odrzucenia wybranych zmiennych w próbie zrozumienia zjawiska. Jak pisze A. Sokołowski „Przecież $p = 0,8767$ (prawdopodobnie hipoteza zerowa jest prawdziwa) oznacza coś innego niż $p = 0,1245$ (przy większej próbie jest szansa na udowodnienie istotności – warto szukać dalej), mimo że formalnie obydwie liczby podpadają pod kategorię NS” [28]. Tym samym odrzucenie zmiennej niezależnej odnoszącej się do rywalizacyjnego postrzeganie zasobów rynku pracy przy tak nieznacznym przekroczeniu ustalonej wartości p może prowadzić to błędnych wniosków interpretacyjnych, których nadrzędnym celem jest zrozumienie rzeczywistości. W tym kontekście uzyskane wyniki z modelu III nad rolą rywalizacyjnego postrzegania zasobów rynku pracy powinny być pogłębiane w dalszych badaniach empirycznych, tym bardziej, iż mają one swoje uzasadnianie w przywoływanych wcześniej założeniach teoretycznych.

Tabela 7. Model III.

	Iloraz szans	Wartość p
w. wolny	0,15	0,000
Mężczyzna	1,28	0,053
Starsze osoby	1,33	0,029
Niższe wykształcenie	1,29	0,056
Nieufność do osoby innej religii	1,43	0,013
Nieufność do osoby innej narodowości	2,11	0,000
Rywalizacyjne postrzeganie zasobów rynku pracy	1,32	0,059
Wartość predykcji	0,574	
R2(Nagelkerke)	0,092	
Istotność statystyczna	0,000	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerper, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Ostatni model weryfikował wpływ zmiennej odnoszącej się do zachowań podważających tradycyjny konsensus normatywny na deklarowany dystans społeczny wobec

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article
under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

imigrantów. Podjęcie się weryfikacji takiej zmiennej opiera się na przywoływanym w literaturze przedmiotu związku pomiędzy osobowością autorytarną a uprzedzeniami [14]. Zakłada ono, iż osoby o osobowości autorytarnej podejmują działania obronne wobec osób, które w ich mniemaniu są zagrożeniem dla porządku społecznego [17]. Tym samym podstawowym mechanizmem uprzedzeń będzie również poczucie zagrożenia. Jednocześnie takie ujęcie nawiązuje do koncepcji międzygrupowej wrogości, które „jest pojęciem szerszym niż rasizm czy etnocentryzm, gdyż uwzględnia negatywne postawy wobec grup definiowanych na gruncie cech niezwiązanych z etnicznością – m.in. płci, orientacji seksualnej, religii czy jakiegokolwiek innego kryterium” [22]. W analizowanym pytaniu respondenci zostali poproszeni o wyrażenie swojej oceny wobec szeregu zachowań (pytanie w oryginalnej formie było sformułowane w sposób następujący: „Please tell me for each of the following actions whether you think it can always be justified, never be justified, or something in between, using this card” [20]). Każde z zachowań respondenci oceniali na skali od 1 do 10, gdzie wartość 1 oznaczała brak usprawiedliwienia (*never justifiable*) danego zachowania a wartość 10 pełne usprawiedliwienie danego zachowania (*always justifiable*). W analizie zostało wykorzystane tylko jedno z takich działań, jakim był homoseksualizm. Analiza statystyczna wykazała, iż średnia ocen dla tego zachowania wyniosła 6,6, co oznacza więcej respondentów usprawiedliwia, niż nie usprawiedliwia tego typu zachowania. Przekształcając zmienną w taki sposób, że oceny od 1 do 5 traktowane były jako brak akceptacji dla działań homoseksualnych a odpowiedzi od 6 do 10 jako ich akceptacje uzyskano zmienną dychotomiczną. Analiza rozkładu tak przygotowanej zmiennej pokazuje, iż około jedna trzecia respondentów nie akceptuje tego typu działań.

Tabela 8. Postawy wobec homoseksualizmu

Zmienne niezależne	N	%
<i>Homoseksualizm</i>		
Akceptacja	397	66,3
Brak akceptacji	780	33,7
Razem	1177	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Model okazał się, istotny statystycznie ($p=0,000$) i wyjaśniał około 9 proc. zmienności. Wartość predykcji wyniosła natomiast 59 proc.. Tym samym dodatkowy faktor nie

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

zwiększył dokładności samego modelu. Dodatkowo nowy faktor przekroczył nieznacznie przyjęty poziom istotności statystycznej. Większy i istotny statystycznie wpływ oceny homoseksualizmu widoczny jest w przypadku skonstruowania modelu uwzględniającego ocenę homoseksualizmu z wybranymi zmiennymi demograficzno-społecznymi. Wówczas zmienna określająca stosunek do homoseksualizmu ma statystycznie istotny wpływ na analizowaną zmienną niezależną. Jednak tego typu uproszczony model skutkuje niższym poziomem wyjaśnienia zmienności z 9 proc. do 3 proc.

Tabela 9. Model IV.

	A		B	
	Iloraz szans	Wartość p	Iloraz szans	Wartość p
w. wolny	0,15	0,000	0,30	0,000
Mężczyzna	1,23	0,118	1,25	0,083
Starsze osoby	1,30	0,050	1,33	0,027
Niższe wykształcenie	1,21	0,160	1,30	0,045
Nieufność do osoby innej religii	1,47	0,008	---	---
Nieufność do osoby innej narodowości	2,02	0,000	---	---
Oczekiwania wobec polityki imigracyjnej	1,29	0,080	---	---
Brak akceptacji dla działań homoseksualnych	1,27	0,079	1,43	0,007
Wartość predykcji	0,591		0,485	
R2(Nagelkerke)	0,093		0,031	
Istotność statystyczna	0,000		0,000	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych dotyczących społeczeństwa czeskiego za 2022 wyszczególnionych z bazy danych z badań World Values Survey Wave 7 (2017-2022), Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. doi:10.14281/18241.20

Wnioski

Zaproponowane modele w różny sposób pokazują oddziaływanie poszczególnych faktorów w różnych układach. Jednocześnie, w zaproponowanych modelach testowany był wpływ różnie rozumianego poczucia bezpieczeństwa ontologicznego. Jako punkt wyjścia, pierwszy model potwierdził znaczenie wybranych cech demograficzno-społecznych w próbie zrozumienia uwarunkowań pojawiania się deklaracji dystansu

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

społecznego wobec imigrantów. Wydaje się, iż w przypadku osób starszych jak i słabiej wykształconych istnieje większe pole niepewności związane z otaczającym światem, który nie rzadko jest skomplikowany i podlega ciągłym procesom morfogenezy. Tym samym, istnieje większa potrzeba bezpieczeństwa, szczególnie w formie bezpieczeństwa ontologicznego, które z reguły wiąże się między innymi z przewidywalnością najbliższego otoczenia społecznego, jakim jest bez wątpienia środowisko sąsiedzkie. Tym samym pojawianie się w tym otoczeniu „obcego”, którym jest imigrant, będzie wzmacniać potrzebę bezpieczeństwa ontologicznego a wyrażeniem tej potrzeby będzie deklarowany dystans. W pewnym sensie intuicję opisującą uzyskane wyniki może potwierdzić drugi model, który pokazuje ogromną rolę nieufności wobec obcego narodowo lub religijnie. Dość wysokie wskaźniki nieufności w tych wymiarach mogą powodować, iż pojawianie się obcego w sąsiedzkim zamieszkanu tylko pogłębia poczucie utraty bezpieczeństwa ontologicznego u badanych. Szczególnie silne oddziaływanie nieufności do obcego narodowo będzie wzmacniać niechęć do jego akceptacji w swoim najbliższym otoczeniu. Badania pokazały, iż w mniejszym stopniu niż zakładano, oddziałują na prawdopodobieństwo deklaracji dystansu społecznego takie czynniki jak rywalizacyjne postrzeganie zasobów rynku pracy oraz naruszenie tradycyjnych norm kulturowych.

Zaproponowane modele pokazały też inną ciekawą prawidłowość, którą można obserwować w układach otwartych a polegającą na wzajemnym oddziaływaniu na siebie predyktorów, które na poziomie poszczególnych modeli osłabiały lub wzmacniały się. Przykładem może być porównanie pierwszego modelu z drugim. Analiza pierwszego modelu pokazała, iż w przypadku starszych mężczyzn z niższym wykształceniem, istnieje istotne statystycznie prawdopodobieństwo deklaracji dystansu społecznego w wymiarze sąsiedzkim. Jednak dodanie w drugim modelu czynników nieufności do obcych narodowo i religijnie powodowało utrzymanie istotności statystycznej dla całego modelu, ale jednocześnie nieznaczne przekroczenie tego parametru dla wcześniejszych czynników. Przykład ten pokazuje, iż jest to skomplikowanym fenomenem badawczym się mierzymy. Tym samym istnieje ciągła potrzeba pogłębiania metod wyjaśniania tego zjawiska. Niniejszy tekst podjął się tego zadania w perspektywie pozytywistycznego ujęcia rzeczywistości, która w tym przypadku poszukiwała pewnych statystycznych prawidłowości. Jednak badania te powinny być prowadzone w szerokiej perspektywie nie tylko interdyscyplinarnej, ale również metodologicznej. W tym drugim przypadku, istnieje potrzeba wykorzystania metod badawczych, które poza perspektywą pozytywistyczną/postpozytywistyczną będą również odwoływać się do metod konstruktywistycznych czy odwołujących się do realizmu krytycznego.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

Bibliografia

1. Sztompka P., Słownik socjologiczny 1000 pojęć, Kraków 2020; 68:68-69.
2. Kluzowicz J., Sąsiedzkość jako typ więzi społecznej i przestrzeń animacyjna, *Dyskursy Młodych Andragogów*, 21/2020; 289.
3. Schelling T. C., Models of Segregation, *The American Economic Review*, 59(2), 1969, 488–493.
4. Segiet K., Słupska K., Inicjatywy i ruchy sąsiedzkie, *Pedagogika Społeczna*, nr 4(70), 2018; 285.
5. Český statistický úřad, Data - počet cizinců, R03 Trvale a dlouhodobě usazení cizinci v ČR v letech 1985 - 2022 (k 31. 12.), https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu, (12 października 2023, data ostatniego dostępu)
6. Lukešová A. Is Czechia an immigration country? Evidence from civic integration policies, *Social Policy Issues*, 59(4), 2022;267-287
7. Blumer H., Race prejudice as a sense of group position. *Pacific Sociological Review*, 1958; 4:5.
8. Bandelj N., Gibson C.W., Contextualizing anti-immigrant attitudes of East Europeans, *Rev Eur Stud*, 12/3, 2020; 32-49.
9. Isaksen J. V., The impact of the financial crisis on European attitudes toward immigration, *Comparative Migration Studies*, 2019.
10. Gorodzeisky A., Semyonov M., Not only Competitive Threat but also Racial Prejudice: Sources of Anti-Immigrant Attitudes in European Societies, *International Journal of Public Opinion Research*, 28/3, 2016; 331–354.
11. Bartoszewicz M. G., Eibl O., Ghamari M. E., Securitising the future: Dystopian migration discourses in Poland and the Czech Republic, *Futures*, 141, 2022; 9:13.
12. Štětka V., Mihelj S., Tóth F., The Impact of News Consumption on Anti-immigration Attitudes and Populist Party Support in a Changing Media Ecology, *Political Communication*, 38/5, 2021.
13. Stefaniak A., Witkowska M., *Społeczne kontakty Polaków, czyli czy znamy ludzi innych niż my sami i czy chcemy ich poznawać?*, W: Stefaniak A., Bilewicz M., Winiewski M. (red.), *Uprzedzenia w Polsce*, Warszawa 2015, s. 105-130.
14. Bilewicz M., Psychologiczne źródła dystansu. Czyli dlaczego unikamy kontaktu z obcymi?, *Nauka*, 2, 2016; 9-62:41.
15. Budzyński Ł., *Między solidarnością pierwotną a solidarnością obywatelską – deklarowany dystans społeczny wobec muzułmanów w społeczeństwie polskim*, w: B. A. Orłowska, A. Szczerba, K. Wasilewski, *Od stereotypów do nienawiści. Hejł w perspektywie interdyscyplinarnej*, Gorzów 2021; 99-109
16. P. Sztompka, *Zaufanie. Fundament społeczeństwa*, Kraków, 2007;72:99:83.
17. K. Stenner, *The authoritarian dynamic*, Cambridge, 2005;14-17:25-29.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński Ł.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712

18. Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E. & Puranen B. (2022): World Values Survey Wave 7 (2017-2022) Cross-National Data-Set. Version: 4.0.0. World Values Survey Association. DOI: doi.org/10.14281/18241.18
19. EVS/WVS (2022). European Values Study and World Values Survey: Joint EVS/WVS 2017-2022 Dataset (Joint EVS/WVS). JD Systems Institute & WWSA. Dataset Version 4.0.0, doi:10.14281/18241.21 (18 września 2023, ostatni dostęp)
20. WVS, 2017 -2021 World Values Survey Wave 7 Master Survey Questionnaire, Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E. & Puranen B. (2022): World Values Survey Wave 7 (2017-2022) Cross-National Data-Set. Version: 4.0.0. World Values Survey Association. DOI: doi.org/10.14281/18241.18; 4:7:5:14:13.
21. UNESCO Institute for Statistics, International Standard Classification of Education ISCED 2011, Montreal, Quebec H3C 3J7, Canada 2012, <http://www.uis.unesco.org> (10 października 2023, ostatni dostęp)
22. Stefaniak A., Górska P., *Syndrom międzygrupowej wrogości w Polskim Sondżu Uprzedzeń 2*, w: Stefaniak A., Bilewicz M., Winiewski M. (red.), *Uprzedzenia w Polsce*, Warszawa 2015; 148:148:148: 133-134:135.
23. UK in a Changing Europe (UKICE), *Anti-immigration attitudes are disappearing among younger generations in Britain, 16 Jul 2019*, <https://ukandeu.ac.uk/anti-immigration-attitudes-are-disappearing-among-younger-generations-in-britain/> (30 października 2023, ostatni dostęp).
24. Binzel Ch., Fehr D., Social distance and trust: Experimental evidence from a slum in Cairo, *Journal of Development Economics*, 103, 2013; 100.
25. Ullmann-Margalit E., *Trust, distrust and in between*, w: Hardin R., *Distrust*, New York, 2004; 60-82.
26. Lewicki R. J., McAllister D. J., Bies R. J., *Trust and Distrust: New Relationships and Realities*, *Academy of Management Review*, 23/3, 1998; 438-458.
27. Marzec M., Świniarska A., *Koncepcja nieufności. Podstawy teoretyczne dla analizy nieufności w polskich warunkach*, *Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*, 376, 2018.
28. Sokołowski A. , *O niewłaściwym stosowaniu metod statystycznych*, https://media.statsoft.pl/_old_dnn/downloads/naukowe1.pdf (4 listopad 2023 ostatni dostęp); 13.

ISSN 2543-7097 / E-ISSN 2544-9478

© 2023 / Wydawca: Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie, Polska

This is an open access article

under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Budzyński L.,(2023). Dystans Społeczny Wobec Imigrantów w Czeskim Społeczeństwie – Wybrane Uwarunkowania
International Journal of Legal Studies, 2(14)2023: 211 - 229

DOI 10.5604/01.3001.0054.2712